

potrawę (25:29). При этом характерно, что уже в стихе 25:34 отмечаем лексему *potrawę*. Следующая значительная по своей протяженности последовательность уменьшительно-ласкательных форм встречается в главах 32—34-й и состоит из 12 лексем. Здесь речь идет о встрече и примирении двух братьев. Наконец, один из наиболее напряженных с эмоциональной точки зрения фрагментов текста — встреча Иосифа и его братьев содержит следующий контекст: *oysa taty starzuchnego/a brata młodzieźnego* (44:20).

С точки зрения наблюдений над ментальными установками культуры интересно проанализировать также количественное соотношение уменьшительно-ласкательных дериватов от одушевленных и от неодушевленных существительных. Интересно, что во всех трех текстах, где подобные дериваты присутствуют, это соотношение представлено примерно половиной одушевленных существительных от общего числа дериватов. Таким образом, можно вести речь о том, что с точки зрения языкового сознания наименования одушевленных и неодушевленных объектов практически равноправны в своей возможности стать носителями экспрессивных формантов. Но можно выделить и различия между исследуемыми текстами: так, в Радзивилловской Библии имеется незначительный, но все-таки перевес в сторону неодушевленных существительных, в Библии Якуба Вуека перевес в пользу одушевленных существительных составляет 5 %, а в Библии Яна Леополиты — 10 %.

Экспрессивные (деминутивные в большей степени, аугментативные — в меньшей) дериваты представляют собой характерную особенность узуса польского языка XVI в. и, вероятно, даже более раннего периода, если учитывать верность гипотезы о поновлении старых текстов при спешном издании новых переводов. Их экспрессивный характер для носителя языка этой эпохи подтверждается характером контекстов, в которых они появляются чаще всего (эмоционально напряженные контексты, насыщенные личностно значимыми для героев событиями). Характерен и типичный набор производящих основ — значительная их часть обозначает одушевленные объекты, предполагающие личностное, эмоционально окрашенное восприятие (дети, девушка). Второй группой производящих основ являются основы прилагательных и наречий, при присоединении к которым экспрессивный суффикс позволяет обозначать различную степень интенсивности признака. Все перечисленные особенности в наибольшей степени оказались характерны для Радзивилловской Библии и Библии Яна Леополиты. При этом в тексте Радзивилловской Библии наблюдается четко выраженная «локативность» экспрессивности, т. е. значительный класс производящих основ обозначает географические объекты. В Библии Яна Леополиты такой класс дериватов отдельно обозначен быть не может, в тексте этого перевода безусловное большинство экспрессивных дериватов произведено от основ лексем, обозначающих одушевленные существа. Текст Библии Якуба Вуека существенным образом отличается от этих двух переводов — количество экспрессивных дериватов в нем в два раза меньше, чем в каждом из них. Библия Симона Будного содержит наименьшее число дериватов данного типа, приближаясь по этому показателю к исследуемым нами восточнославянским переводам Книги Бытия, не содержащим такого рода дериватов вообще.

КАНЦЭПЦЫЯ SELF- У Б.ФРАНКЛІНА, Ф. ДУГЛАСА, Р. У. ЭМЕРСАНА

Бутырчык Г. М., Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

Пры ўсёй розніцы светапоглядных пазіцый Б. Франкліна (*Benjamin Franklin*, 1706—1790), Ф. Дугласа (*Frederick Douglass*, 1818—1895), Р. У. Эмерсана (*Ralph Waldo Emerson*, 1803—1882) ёсць шэраг агульных момантаў, які робяць мажлівым тыпалагічнае даследаванне іх спадчыны. Найперш гэта ідэя самакаштоўнасці і ўнутранай свабоды чалавека, цікавасць да яго самасці, яго self-. З самага пачатку існавання англійскіх калоній пасяленцы імкнуліся ўсталяваць высокія стандарты жыцця, а ў краіне вялікіх магчымасцяў гэта дасягалася выключна напружанай працай. У XVIII стагоддзі з'яўляецца і ў поўнай меры рэалізуецца знакамітая канцэпцыя Б. Франкліна *self-made man* (чалавека, які «сам сябе зрабіў», то бок дасягнуў пэўных вышынь у асабістым і грамадскім жыцці). У эсе «Шлях да дабрабыту» (*The Way to Wealth*, 1757) Б. Франклін называе рэчы, якія забяспечваюць дасягненне Дабрабыту, і больш шырока — амерыканскай мары: *industry* (руплікасць, дбайнасць) і *frugality* (ашчаднасць, сціпласць, эканомія, умеркаванасць), ніжэй дадаюцца Розум, Мудрасць і Разважлівасць (*Reason, Wisdom and Prudence*). У стагоддзе, якое прайшло пад кантаўскім дэвізам «Умей карыстацца ўласным розумам», абмінуць гэтыя паняткі было немагчыма. Пазней у «Аўтабіяграфіі» (1771), адрасаванай сыну, Б. Франклін прапануе дэталёвую праграму самавыхавання, якая ўключае ў сябе сістэму самадукацыі, аптымальны рэжым дня і іншыя каштоўныя парадзі. Асветнік называе трынаццаць благасцяў, неабходных для выхавання асобы, і дае сваё разуменне іх: руплікасць і ашчаднасць, а таксама стрыманасць (*temperance*), маўклівасць (*silence*), упарадкаванасць (*order*), паслядоўнасць, цвёрдасць (*resolution*), шчырасць (*sincerity*), справядлівасць (*justice*), стрыманасць (*moderation*), чысціня (*cleanliness*), спакой (*tranquility*), цнота (*chastity*), сціпласць (*humility*).

У 1859 г. былы раб, а пазней вядомы арганізатар і ўдзельнік абаліцыянісцкага руху Ф. Дуглас у прамове «*Self-made Men*» расшыфроўвае гэтае паняцце: «...гэта, хто... дзякуючы ўласнаму досведу адкрылі найлепшае прызначэнне свайму жыццю ў свеце і дзякуючы насыпнай руплікасці

выпрацавалі годны характар». Сістэмы самавыхавання Б. Франкліна і Ф. Дугласа падобныя. Тое, што першы называе рухлівасцю (*industry*), у другога набывае імя *exertion* (напружанне, намаганне). Афра-амерыканскі дзеяч таксама гаворыць пра неабходнасць парадку (*order*) і сілу матывацыі (*power of motive*) як істотныя складнікі прызнання. Квінтэсэнцыяй прамовы Ф. Дугласа становяцца словы аб неабходнасці «працы фізічнай і разумовай, маральнай і духоўнай»: «Мы можам растлумачыць поспех, галоўным чынам, адным словам, і слова гэтае ПРАЦУЙ! ПРАЦУЙ! ПРАЦУЙ!!! ПРАЦУЙ!!!!». Кожны раз гэтае слова прамоўца гаворыць з буйным напружаннем, што на пісьме перадаецца павелічэннем колькасці клічнікаў. Такім чынам, абодва дзеячы пагаджаюцца на неабходнасці самадyscyпліны і мэтанакіраванай стваральніцкай дзейнасці на шляху да прызнання. Адметна, што імкненне (*pursuit*) да шчасця як натуральнае права чалавека, абвешчанае ў «Дэкларацыі Незалежнасці», заканадаўчым дакументам ператваралася ў грамадскую катэгорыю, а асабісты поспех становіўся дзяржаўнай задачай. Згадаем, што шчасце як мэта жыцця разглядалася эпікурэйцамі і Арыстоцелем. Адметнасць амерыканскай фармулёўкі заключалася ў тым, што да ўвагі бралася не ўласна катэгорыя шчасця, а менавіта імкненне. Гэта як нельга лепш стасуецца да разгледжаных вышэй франклінаўскай дбайнасці (*industry*) і дугласаўскіх напружання і працы (*exertion, work*), бо шчасце не гарантуецца як дадзенасць, але выключана як перспектыва, якую неабходна і магчыма дасягнуць дзякуючы ўласным намаганням. Жыццёвыя прыклады Б. Франкліна і Ф. Дугласа яскрава сведчаць пра тое, што дасягненне дабрабыту — не сляпое шанцаванне, гульня выпадку, але мэтанакіраваная праца над сабой.

Наступным этапам пасля атрымання палітычнай незалежнасці заўсёды з'яўляецца стварэнне нацыянальнай ідэалогіі, здабыццё незалежнасці культурнай. Амерыканцы вераць, што для нацыятворчасці дастаткова ўнутранага духоўнага намагання, даверу да сябе, бо сам гістарычны досвед Амерыкі ўнікальны. Пошук унутраных імператываў, унутраных ведаў, давер да свайго ўнутранага зроку, унутранага «я» кладзецца ў аснову трансэндэнтальнага руху, галоўным ідэалам якога выступае Р. У. Эмерсан. Абапіраючыся на ўнітарыяства і, у прыватнасці, на «Унітарыянскае хрысціянства» (1819) У. Э. Чанінга, Р. У. Эмерсан падкрэслівае бязмежныя магчымасці чалавека, яго прыродную даброту і маральнае пачуццё ў супрацьвагу пурытанскай ідэі першароднага граху, акцэнтзе неабходнасць маральнага і інтэлектуальнага ўдасканалення чалавека. Унітарыянства канстатавала роўнасць усіх перад Богам, сцвярджала свабоду чалавечай асобы. Як людзі свабоднага розуму, упэўненыя ў сваіх сілах, унітарыянцы прызнавалі за аўтарытэт толькі саміх сябе. Менавіта з гэтай ідэі развіўся асноўны прынцып эмерсанаўскай канцэпцыі асобы — *self-reliance*. Эсэ «Давер да сябе» (*Self-reliance*, 1836) становіцца «Дэкларацыяй духоўнай незалежнасці», маніфестам асобы, надзеленай агромністым творчым патэнцыялам, уладай над уласным лёсам, энергіяй супрацьстаяння хаосу і абсурду гісторыі. Дзеля адкрыцця ісціны дастаткова пераадолець унутраны страх, то бок давяраць сваім думкам, і страх знешні — баязь быць незразумелым грамадствам. У эсэ «Прырода» (*Nature*, 1836) канкордскі мыслер падкрэслівае, што сузіранне прыгажосці знешняга свету, Прыроды, дапамагае чалавеку раскрыць свет унутры, набыць унутраны зрок, які неабходны для самаўдасканалення. Пазней у шэрагу эсэ «Прадстаўнікі чалавецтва» Р. У. Эмерсан разважае пра тое, што жыццё вялікіх людзей падпарадкаванае адной мэце: каб на іх змену прыйшлі яшчэ больш вялікія людзі, бо асноўны закон прыроды — ўдасканаленне, паляпшэнне, эвалюцыя. Спасціжэнне *self* —, самасці — залог гэтага працэсу і спосаб духоўнага быцця Асобы. Здаецца, што гэта і ёсць кропка сыходжання поглядаў Б. Франкліна, Ф. Дугласа і Р. У. Эмерсана.

ГИПОТЕЗА ИЕРУСАЛИМСКОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ РУКОПИСЕЙ МЕРТВОГО МОРЯ

Зезюлина Ю. О., Белорусский государственный университет

Со времени обнаружения Кумранских рукописей прошло более 75 лет, тем не менее вопрос об их происхождении до сих пор остается открытым. На настоящий момент существует 5 основных гипотез происхождения этих текстов.

1. Гипотеза ессеяского происхождения, выдвинутая Р. де Во и Й. Миликом, до 1990-х гг. была магистральной. Согласно ей, тексты созданы ессеяской либо иной иудейской религиозной сектой, обитавшей в Кумране. Эта версия подтверждается тем, что процедура приема новых членов, описанная в Уставе Общины, совпадает с аналогичным обрядом у ессеев, согласно сочинениям Иосифа Флавия. Плиний Старший упоминает в своих сочинениях ессеяское поселение на северо-западном берегу Мертвого моря. К тому же в предполагаемом месте поселения кумранитов археологи обнаружили приспособления, предположительно служившие чернильницами и письменными столами.

2. Гипотеза Кумранской секты отличается от предыдущей тем, что ее сторонники отказываются напрямую связывать обитателей Хирбет-Кумрана с ессеями.

3. Оригинальную гипотезу высказал в своей работе Л. Х. Шиффман. По мнению этого исследователя, во главе кумранской секты стояла группа священников-цадокистов (последователей первосвященника Цадока), или саддукеев. Важным аргументом в пользу этой версии является текст